

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Wijziging uitvoeringsbeleid Aziatische hoornaar 2026 en verder
Datum	10-03-2026
Documentnummer	UTSP-389271259-6476
Domein/opgave	LLO
Team	NBM
Portefeuillehouder	Van Schie
Bijlagen	Geen

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

De Aziatische hoornaar is een invasieve exoot die sinds 2020 in de provincie Utrecht voorkomt. Tot en met 2025 zijn alle bij de provincie bekende nesten bestreden, en hebben we nesten professioneel op laten sporen. Helaas heeft dat niet kunnen voorkomen dat de Aziatische hoornaar zich in provincie Utrecht gevestigd heeft, en dat de Aziatische hoornaar in aantal en verspreiding toe blijft nemen. Omdat uitroeiing niet meer realistisch is, is de wettelijke plicht om hierop in te blijven zetten komen te vervallen en geldt er enkel nog een wettelijke plicht tot beheersing. De provincies Limburg, Noord-Brabant, Zeeland, Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Holland hebben de bestrijding reeds afgebouwd. Vanaf 2026 gaat ook de provincie Utrecht daarom over tot het bestrijden van nesten onder voorwaarden. In 2026 worden nesten bestreden die een bedreiging vormen voor de volksgezondheid en voor de biodiversiteit in natuurgebieden. Na 2026 zal de provincie Utrecht alleen nesten die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit nog bestrijden. Hiermee wordt nog steeds voldaan aan de verplichting vanuit de Europese exotenverordening 1143/2014, namelijk het beheersen van de Aziatische hoornaar. Met deze Statenbrief wordt u geïnformeerd over de achterliggende besluitvorming en de vervolprocedure.

Inleiding:

De provincie Utrecht bestrijdt en beheerst exotische soorten planten en dieren die door menselijk toedoen in onze natuur terechtkomen en daar vervolgens inheemse soorten verdringen (vanaf nu: invasieve exoten). De provincie voert daarmee het Europese beleid voor invasieve exoten uit, dat bedoeld is om inheemse planten, dieren en ecosystemen te beschermen tegen invasieve exotische soorten. De Aziatische hoornaar is één van de invasieve exoten die onder de Europese wetgeving valt. Tot en met 2025 is de Aziatische hoornaar bestreden met het doel om zoveel mogelijk nesten uit de provincie te verwijderen om verdere verspreiding en toename te stoppen of te verminderen. Ondanks volledige inzet is dit niet gelukt, en wegen de bestrijdingskosten niet langer op tegen de baten.

Relevant wettelijk kader:

Internationaal/Europees

Sinds 1 januari 2015 is de Europese verordening "preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten" (nr. 1143/2014; hierna de "EU- exotenverordening") van kracht. Het doel van de verordening is om lidstaten te verplichten maatregelen tegen invasieve exoten te nemen en om handelingen die bijdragen aan verspreiding te verbieden.

Lidstaten dienen aan deze verplichtingen te voldoen op drie verschillende wijzen:

1. *Preventie*: het voorkomen van introductie van nieuwe invasieve exoten;
2. *Snelle uitroeiing*: het vroegtijdig signaleren en snel verwijderen van invasieve exoten;
3. *Beheersen*: het beheersen van populaties en indammen van verspreiding van wijdverspreide invasieve exoten.

De EU-exotenverordening is hoofdzakelijk gericht op het beperken van de gevolgen van invasieve exoten op de *biodiversiteit*. Soorten die een bedreiging vormen voor de volksgezondheid of economische belangen staan dan ook niet op de zogeheten Unielijst, een bijlage van de EU-exotenverordening met een lijst van 'Invasieve uitheemse soorten die een bedreiging kunnen vormen voor de Europese biodiversiteit'. De Unielijst omvat inmiddels 114 aangewezen soorten.

Nationaal

De EU-exotenverordening geldt voor iedere Europese lidstaat. In Nederland heeft het ministerie van destijds Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de uitvoering van de verordening in 2018 via een ministeriële regeling gedecentraliseerd. Een deel van de verantwoordelijkheid voor de coördinatie van bestrijding en beheersing van invasieve exoten ligt sindsdien bij de provincies (artikel 3.30a Regeling Natuurbescherming), die hier vervolgens zelf invulling aan hebben gegeven. Deze keuze sloot aan bij de verantwoordelijkheden die de provincies al hadden op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb), die inmiddels is opgenomen in de Omgevingswet.

De invasieve exoten die toegewezen zijn aan de provincies zijn onderverdeeld in drie groepen; vernoemd naar de respectievelijke artikelen van de EU-exotenverordening waar de soorten onder vallen:

- *Artikel 17-soorten*: deze zijn nog niet (volledig) gevestigd in Nederland. De provincie is verantwoordelijk voor, waar mogelijk, de onverwijld verwijdering van deze soorten;
- *Artikel 19a-soorten*: deze zijn lokaal wel gevestigd in Nederland, maar nog niet wijdverspreid. De provincie is verantwoordelijk voor het verwijderen van deze soorten of, indien verwijdering niet mogelijk is, om verdere verspreiding te voorkomen;
- *Artikel 19b-soorten*: deze zijn wijdverspreid aanwezig in Nederland. Grondeigenaren (provincie, maar ook gemeenten, waterschappen, terreinbeherende organisaties (hierna: TBO's) etc.) moeten inzet plegen om verdere verspreiding te voorkomen en/of populaties te beheersen. Hiervoor geldt *beleidsvrijheid*. De maatschappelijke en economische impact van beheersingsmaatregelen mag worden afgewogen tegen het beoogde effect van de maatregelen. 'Inzet' is daarmee ruim interpreteerbaar – ook communicatie over invasieve exoten kwalificeert als inzet. Er is daarom *geen* sprake van een juridische plicht op grond waarvan partijen capaciteit en middelen in moeten zetten voor fysieke bestrijdings- en beheersingsprojecten voor wijdverspreide exoten.

Provincie Utrecht

In opvolging van het pilotprogramma Invasieve Exoten (2019-2021) is in 2022 het Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten 2022 – 2026 in werking getreden. Ten tijde van het schrijven en vaststellen van dit uitvoeringsprogramma had de Aziatische hoornaar zich nog niet in de provincie Utrecht gevestigd, maar werd toen (door de al wijdverspreide aanwezigheid in het zuiden van Nederland) al wel verwacht.

Aziatische hoornaar:

De Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) is een grotendeels zwarte wesp. Hij heeft een oranje gezicht en op zijn lijf een smalle, gele band vooraan en een brede, oranje band achteraan. De koningin is maximaal 3 cm groot, de werksters zijn tussen de 17 en 24 mm groot. De Aziatische hoornaar lijkt op de inheemse Europese hoornaar (*Vespa crabro*), maar is iets kleiner. De Aziatische hoornaar eet honingbijen, andere vliesvleugeligen (alle bijen, mieren en hommels) en ook vliegen, vlinders en rupsen. Waar de Aziatische hoornaar zich vestigt zijn populatieafnamen van wilde bijen, inclusief hommels, te verwachten. In natuurgebieden heeft de afname van bestuivers potentieel een negatief effect op de bestuiving van planten, en dus ook op de groei van beschermde plantensoorten. Het is nog onduidelijk hoe groot het effect hiervan is. Omdat de aanwezigheid van de

Aziatische hoornaar een negatief effect op de inheemse biodiversiteit heeft is deze soort op de Unielijst geplaatst.

Voor de mens is een steek van de Aziatische hoornaar vergelijkbaar met die van een gewone wesp: pijnlijk maar niet levensbedreigend (tenzij iemand allergisch is). Steken op gevoelige plekken en veel steken tegelijk kunnen wel gevaarlijk zijn. Er kan economische schade ontstaan door schade aan bijenvolken vanwege bijensterfte en afnemende honingproductie.

De Aziatische hoornaar bouwt in een jaar twee nesten: 1 klein voorjaarsnest en 1 groot zomernest. Het op tijd verwijderen van zomernesten is cruciaal in de bestrijding. Het zomernest brengt namelijk nieuwe koninginnen voort, en de koninginnen starten na de overwintering een nieuw volk. Ieder zomernest wat niet verwijderd wordt voordat de koninginnen uitvliegen leidt in het daaropvolgende jaar tot van 5,5 tot 7 nieuwe zomernesten. De Aziatische hoornaar werd in 2020 voor het eerst in de provincie Utrecht waargenomen. Het betrof een zomernest in Veenendaal. Dat nest is succesvol en op tijd verwijderd, en in 2021 werd de soort niet meer waargenomen. Echter, in 2022 werd er na het uitvliegen van de koninginnen een zomernest waargenomen in Leersum. In de daaropvolgende jaren bleven de aantallen zomernesten exponentieel toenemen: vier in 2023, 43 in 2024 en 490 in 2025. Omdat de koninginnen een grote afstand af kunnen leggen voordat ze zich vestigen zitten hier ongetwijfeld ook nesten bij van koninginnen die vanuit de zuidelijke provincies uitvliegen.

Al in 2021 waren de aantallen Aziatische hoornaars in Nederland zo hoog dat het ministerie van LNV de Europese Commissie op de hoogte heeft gesteld van de definitieve vestiging van de Aziatische hoornaar in Nederland. Hiermee werd de Aziatische hoornaar nationaal verplaatst van artikel 17 (uitroeingsdoelstelling) naar artikel 19 (beheersingsdoelstelling). Omdat de Aziatische hoornaar in 2021 vooral in het zuiden (met name Zeeland) in hoge aantallen voorkwam hebben de meeste andere provincies destijds besloten om voorlopig nog door te gaan met het pogen tot uitroeien van de exoot. Tot en met 2025 zijn alle bij de provincie Utrecht bekende nesten bestreden, en zijn nesten professioneel opgespoord. Er is hiervoor ook samengewerkt met imkerverenigingen en vrijwillige zoekgroepen. Helaas heeft dat niet kunnen voorkomen dat de Aziatische hoornaar zich in provincie Utrecht gevestigd heeft, en dat de Aziatische hoornaar in aantal en verspreiding toe is blijven nemen. In de huidige situatie is het niet meer realistisch om te blijven inzetten op volledige uitroeiing. De bestrijdingskosten voor 2026 lopen naar verwachting op tot ruim €300.000, en in 2027 al naar ruim een half miljoen – en dat zonder zicht op succesvolle uitroeiing. De kosten van de bestrijding wegen niet meer op tegen de (biodiversiteits)baten. Daarom is er besloten om het uitvoeringsbeleid te wijzigen.

Aanpak 2026 en verder:

2026

Zoals eerder in deze brief weergegeven geldt er voor de beheersing van wijdverspreide invasieve exoten beleidsvrijheid. Grondeigenaren (provincie, maar ook gemeenten, waterschappen, TBO's etc.) moeten inzet plegen om verdere verspreiding te voorkomen en/of populaties te beheersen. Gezien de biodiversiteitsgrondslag van het provinciale invasieve exotenbeleid, zal de provincie Utrecht nesten blijven bestrijden die zich in of direct grenzend aan natuurgebieden bevinden, mits aannemelijk is dat het betreffende nest een negatieve impact zal hebben op minder algemene inheemse bestuivers.

Ondanks dat gemeenten de verantwoordelijkheid al hebben om zorg te dragen voor een veilige leefomgeving is de verantwoordelijkheid voor het bestrijden van Aziatische hoornaarnesten nieuw. Niet ieder bestrijdingsbedrijf heeft de juiste uitrusting om nesten van de Aziatische hoornaar (veilig) te kunnen verwijderen, en ook zijn de gemeentelijke meldingssystemen nog niet ingericht om nesten door te geven. Om de overdracht te versoepelen zal de provincie Utrecht in 2026 opdracht verlenen aan gekwalificeerde bestrijdingsbedrijven om ook nesten die de veilige leefomgeving bedreigen op kosten van de provincie Utrecht te laten verwijderen. In aanloop naar 2027 zullen gemeenten ondersteund worden met informatie voor op hun websites, aanpassingen in meldingssystemen, en een lijst van gekwalificeerde bestrijdingsbedrijven die zij opdracht kunnen verlenen om nesten van de Aziatische hoornaar te laten verwijderen.

2027 en verder

In 2027 zullen alleen nog de nesten die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit in en om natuurgebieden worden bestreden. De provincie Utrecht zal dan ook niet langer nesten van de Aziatische hoornaar laten bestrijden indien zij enkel een gevaar vormen voor de veilige leefomgeving. We zullen gemeenten en overige grondeigenaren blijven ondersteunen met advies. De provincie Utrecht financiert dan alleen nog bestrijdingen in en direct grenzend aan natuurgebieden en belangrijke insectenpopulaties.

Beleid andere provincies:

De Aziatische hoornaar trekt op vanuit het zuiden. Na vestiging in 2004 in Frankrijk heeft de soort zich via België naar Nederland verspreid. België is inmiddels gestopt met bestrijden. De zuidelijke Nederlandse provincies hebben de bestrijding vervolgens ook afgebouwd (Zeeland), geprioriteerd naar enkel bestrijding in en om natuurgebieden (Noord-Brabant, Limburg) of de volledige bestrijding beperkt tot meldingen van boven de A12 (Zuid-Holland). Gelderland en Noord-Holland bestrijden naast in en om natuurgebieden ook nog in het geval van volksgezondheid/openbare veiligheid. In Zuid-Holland, Limburg en Noord-Brabant dragen de gemeenten al zelf de verantwoordelijkheid voor bestrijding op locaties waar de openbare veiligheid in het geding komt.

De provincie Utrecht volgt met dit uitvoeringsbeleid de tendens in omliggende provincies. Omdat de Aziatische hoornaar zich vanuit het zuiden steeds verder verspreidt is het logisch om aan te sluiten op het beleid van de provincies ten westen en oosten van Utrecht.

Rol van provincie:

Wanneer een nieuwe soort, die onder de Europese exoten wetgeving valt, in de provincie gezien wordt is de betreffende provincie aan zet om de soort uit de natuur te onttrekken. Wanneer in Nederland (als Europese lidstaat) blijkt dat de invasieve exoot niet meer volledig uit de natuur onttrokken kan worden (vaak vanwege de snelle verspreiding), kan de Europese commissie besluiten dat Nederland over mag gaan op beheersing van de soort. Dit houdt in dat lidstaten de aanwezigheid van de soort gedogen maar de aantallen beperkt houden of alleen op geprioriteerde locaties soorten uit de natuur onttrekken. Het is vervolgens aan de provincie om te bepalen of zij deze werkwijze opvolgen en zo ja, wanneer. Daarin heeft de provincie beleidsvrijheid. Eind 2025 is een memorandum voorgelegd aan de portefeuillehouder natuur met een overzicht van mogelijke werkwijzen en de verwachte uitwerking daarvan in 2026. Het betreft een beleidswijziging die past binnen de Europese wetgeving en de landelijke uitwerking daarvan (decentralisatie). Binnen de provincie valt het onderwerp invasieve exoten onder natuurbescherming, met de ambitie om de Utrechtse biodiversiteit te beschermen tegen de impact van invasieve exoten. Ook hier blijft het beleid na de wijziging aan voldoen.

Beleidscyclus:

Dit document bevindt zich in de uitvoeringsfase van de beleidscyclus. Het programma waar de uitvoering van het invasieve exotenbeleid in uitgewerkt staat is het Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten 2022-2026.

Vervolgprocedure / voortgang:

Het nieuwe seizoen start in april. Goede communicatie voor die tijd is essentieel om belanghebbenden niet te overvallen. Om die reden is afgelopen periode intensief contact geweest met (regionale vertegenwoordigers van) de imkerij en worden zij net als gemeentelijk ambtenaren die werken aan een veilige en gezonde leefomgeving, afzonderlijk en als eerste partijen na PS geïnformeerd over dit besluit. Gemeenten zullen voorzien worden een inhoudelijk bericht voor op hun eigen kanalen. En (achtergrond)informatie over deze invasieve exoot en het besluit zal uitgebreid worden op de betreffende webpagina van de provincie, waar ook in eigen nieuws- en persberichten naar verwezen zal worden. De belangrijkste vragen worden daar beantwoord, maar ook aan een Q&A voor pers en KCC wordt gewerkt.

Centraal in de communicatie staat waarom dit besluit genomen is (effectiviteit/ecologische realiteit), wat wij wel blijven doen (verantwoordelijkheden/beleid), en hoe we gemeenten ook na 2026 ondersteunen.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen